

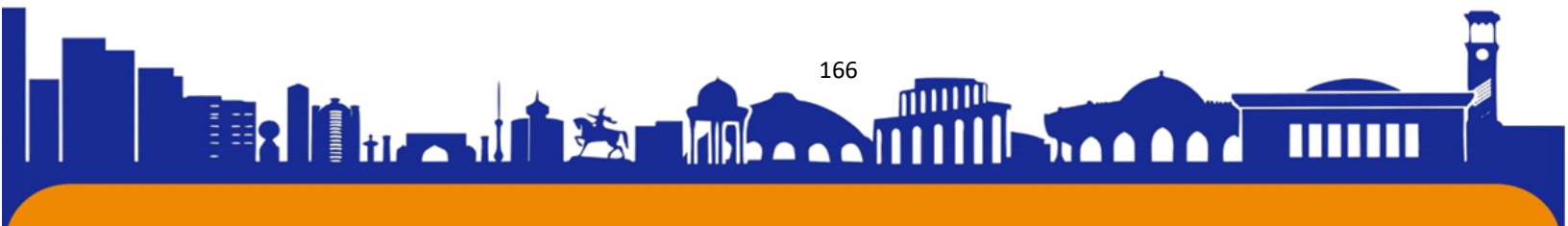
ISSN (E): 2181-4570

Qurilish tashkilotlarida operatsion faoliyat hisobi.**Termiz davlat universiteti****Bosh auditori****Rashidova Dilafruz Tursunovna**

Annotatsiya: Ushbu maqolada Qurilish tashkilotlarida operatsion faoliyat hisobini yuritish, mamlakatimizda qurilish sohasida olib borilayotgan islohatlar haqida batafsil bayon etilgan.

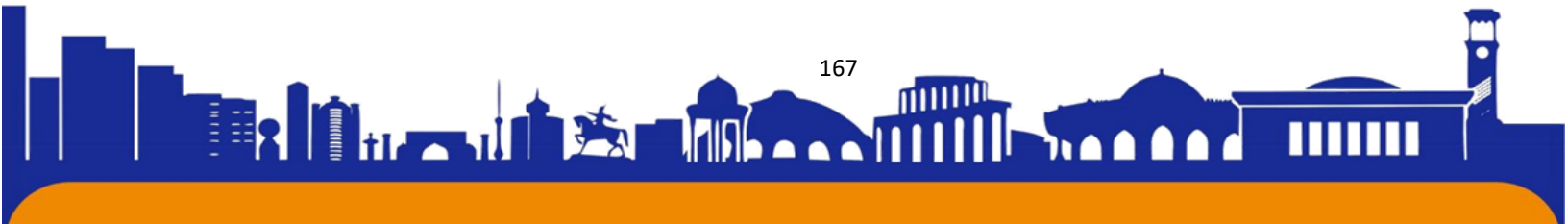
Kalit soʻzlar: Qurilish, mamlakat, hudud, ipoteka, rivojlanish, davlat, mintaq, joy, investitsiya, farmon, qaror, hujjat, qoida, texnika.

Bugungi kunda mamlakatimizda bunyodkorlik koʻlami yil sayin kengaymoqda. Uzoqni oʻylab, hududlarda urbanizatsiya jarayoni amalga oshirilyapti. Shuningdek qishloq joylarda ham qurilish ishlari jadal surʼatlar bilan rivojlanib bormoqda. Bular, albatta, sohani takomillashtirish, shaffoflikni taʼminlash, ipoteka bozorini rivojlantirishni taqozo etadi. Soʻngi yillarda shu masalalar boʻyicha Prezidentning 40 ga yaqin qarori qabul qilindi. Bu saʼy-harakatlarning izchil davomi sifatida davlatimiz rahbarining 2020-yil 13-martdagi farmonida qurilish sohasidagi islohotlarni yanada chuqurlashtirish, byurokratik toʻsiqlarni kamaytirish, barcha bosqichlarda shaffoflikni taʼminlash, innovatsion ishlanmalar va ilgʻor axborot texnologiyalarini keng qoʻllash chora-tadbirlari belgilangan edi. Qurilish vazirligi oldiga 337 ta shaharsozlik qoida va normalaridan joriy yilda 60 tasini yangilash vazifasi qoʻyilgan. Yil boshida vazirlikda Qurilishda texnik meʼyorlash markazi tashkil etilib, unga 15 nafar malakali mutaxassis olingan. Hozirda 33 ta yangi shaharsozlik qoida va normalari ishlab chiqilgan. Yigʻilishda bu boradagi ishlarni jadallashtirish uchun ilgʻor tajribaga ega xorijiy kompaniyani jalb etish boʻyicha koʻrsatma berildi. Prezidentimiz sohada korrupsiya va “xufiyona iqtisodiyot” holatlarini keskin tanqid qilib, qurilish tenderlarini oʻtkazish va pudrat tashkilotlarini tanlash jarayonlarini raqamlashtirish zarurligini taʼkidladi. Mamlakatimizda 32 mingta pudrat tashkiloti bor. Qurilish korxonalarining moliyaviy koʻrsatkichlari, toʻlov qobiliyati, davlat xaridlari, ishchi-xodimlar malakasi kabi maʼlumotlarni qamrab oluvchi yagona platformani ishga tushirish vazifasi qoʻyildi. Bu platforma 1-noyabrga qadar Toshkent shahrida, keyingi yil boshidan respublika boʻyicha joriy etiladi. Unga elektron mehnat daftarchasi tizimi ham integratsiya qilinadi.

Bu isohatlar mamlakatimizda qurilishga ruxsat berish jarayonini 254 kundan 84 kunga qisqartirish, ushbu jarayonlardagi tartib-taomillarni 17 tadan 5 taga kamaytirish, tadbirkorlar va fuqarolarning bu ishlarga sarflanadigan vaqtini 67 foizgacha qisqartirish imkonini beradi. Qurilish sanoati atamasi butun dunyoda qurilish ishlari olib borilayotgan yoki qurilish loyihalari ishlab chiqilayotgan qurilish yoki sanoat ob'ektlarida vaqtincha yig'ilgan ko'plab turli sohalarga nisbatan qo'llaniladi. Amalga oshirilgan ishlar ko'lami uning harakatlari ko'lami bilan hayratda qoldiradi. Bu erda biz yolg'iz ishchining bir necha daqiqalik kichik ishlab chiqarish vazifasini bajarayotganini ko'ramiz va biz keng ko'lamlı qurilish ishlarini va yirik qurilish loyihalarini kuzatishimiz mumkin. , ko'p yillar davom etadi, bu har biri o'z tajribasi, zavod va jihozlariga ega bo'lgan yuzlab turli pudratchilarni birlashtiradi. Biroq, amalga oshirilayotgan ishlarning ko'lami va murakkabligidagi katta farqlarga qaramay, qurilish sanoatining asosiy tarmoqlari juda ko'p umumiy xususiyatlarga ega. Qurilishda mehnat murakkab va ko'p vaqt talab qiladi. Shu sababli ham bu yerda ishning asosiy qismi alohida ishchilar tomonidan emas, balki ishchilar guruhlari - birlik va brigadalar tomonidan amalga oshiriladi. Jamoalar soni va qurilish jarayonlarining davomiyligi, shuningdek ish haqi miqdori ishning murakkabligiga bog'liq. Mehnat intensivligi mehnat me'yorlarini ish hajmiga ko'paytirish orqali aniqlanadi. Mehnat me'yorlari deganda vaqt normalari, mehnat xarajatlari normalari, xizmat ko'rsatish normalari va xodimlar soni normalari tushuniladi. Qurilish ob'ekti haqida so'z yuritadigan bo'lsak, qurilish ob'ekti qurilish shartnomasi asosida belgilanadi. Bunday ob'ekt alohida bino yoki inshoot, binolar va inshootlar majmuasi, ishlar majmuasidir. Odatda, qurilish ob'ektini loyihalash odatiy rivojlanishga asoslanadi. Biroq, har bir qurilish loyihasi individual xususiyatlarga ega. Qurilish shartnomasi tomonlarning binolar va inshootlarni yangi qurish, rekonstruksiya qilish va ta'mirlash, shuningdek pudrat ishlarining ayrim turlari va komplekslarini ishlab chiqarish bo'yicha majburiyatlarini belgilaydi (2-ilova). Shartnoma qurilishni moliyalashtirishni ta'minlovchi tashkilot - ishlab chiqaruvchi va qurilish shartnomasi bo'yicha quruvchi uchun pudrat ishlarini bajaruvchi tashkilot - pudratchi o'rtasida tuziladi. Shuningdek qurilish tashkilotining moliyaviy mexanizmi shartli ravishda bir nechta o'zaro bog'liq elementlarga bo'linishi mumkin, ular yordamida moliyaviy munosabatlar korxonaga moliyaviy-xo'jalik faoliyatining ma'lum sohalarida tashkil etiladi va amalga oshiriladi:

narxlash mexanizmi;

naqd va naqd pulsiz hisob-kitoblar mexanizmi;

mahsulotlarni sotishdan tushgan tushumlarni shakllantirish va taqsimlash mexanizmi;

ishlab chiqarish xarajatlarini shakllantirish, taqsimlash va qoplash mexanizmi;

foydani shakllantirish va taqsimlash mexanizmi ;

mexanizmlar maqsadli foydalanish iste'mol fondlari, jamg'arish fondlari va moliyaviy zaxiralar. Har bir yo'nalishda moliyaviy natija muhim ahamiyatga ega. Moliyaviy natija - bu korxonaning iqtisodiy faoliyatining yakuniy iqtisodiy natijasi bo'lib, u foyda (daromad) yoki zarar ko'rinishida ifodalanadi. Daromadni aniqlash usulini qo'llashda strukturaviy elementlar yoki bosqichlar bo'yicha individual ishlar tugallanganligi sababli, pudratchining moliyaviy natijasi loyihada nazarda tutilgan strukturaviy elementlar yoki bosqichlar bo'yicha alohida ishlar to'liq tugaganidan keyin ma'lum bir hisobot davri uchun aniqlanadi. bajarilgan ish hajmi va ularga tegishli xarajatlar o'rtasidagi farq. Bunday holda, qurilish uchun tasdiqlangan loyiha-smeta hujjatlarida konstruktiv elementlar yoki bosqichlar aniqlanishi kerak. Bajarilgan ishlarning hajmi belgilangan tartibda ularning shartnoma qiymatidan, shu jumladan QQS summasidan kelib chiqib belgilanadi. Bajarilgan ishlarga tegishli xarajatlar to'g'ridan-to'g'ri usul va hisob-kitoblar bo'yicha taqsimlanadi. Umuman olganda qurilish sohasida olib borilayotgan ishlar jadal sur'atlar bilan o'smoqda. O'zbekiston Respublikasi qurilish tarmog'ini modernizatsiya qilish, jadal va innovatsion rivojlantirishning 2021–2025 yillarga mo'ljallangan strategiyasi tasdiqlandi. Prezidentning tegishli Farmoni 27 noyabr kuni qabul qilindi. Bu ham qurilish sohasiga qaratilgan e'tiborning bir namunasidir. Ushbu farmonda hududlarni shaharsozlik jihatidan rivojlantirish va ushbu jarayonda jamoatchilikning samarali ishtirokini ta'minlash, shaharsozlik faoliyatining sifati va xavfsizligini oshirish, shaharsozlik faoliyati sohasidagi ma'muriy tartib-taomillarning samaradorligi, ratsionalligi va shaffofligini ta'minlash, shuningdek, qurilish tarmog'i tashkilotlari faoliyatining samaradorligini oshirish, shaharsozlik faoliyatini raqamlashtirish, tarmoqqa zamonaviy

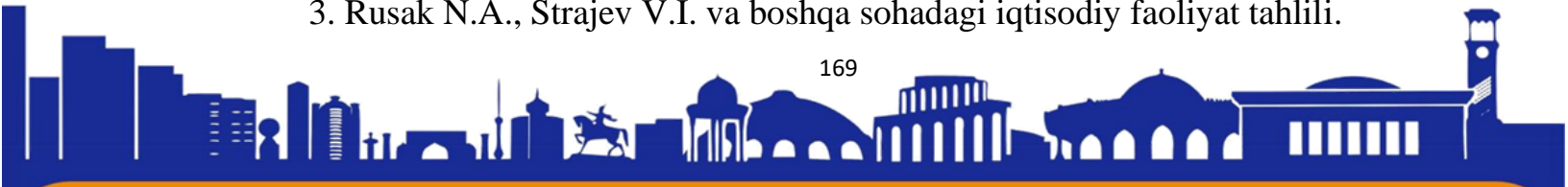

axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini joriy etish, shaharsozlik faoliyati sohasida kadrlarni tayyorlash, qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tizimini takomillashtirish, ilmiy salohiyatni rivojlantirish bo'yicha qator yo'nalishlar belgilab berildi.

Hammamizga ma'lumki, O'zbekistonda so'nggi yillarda barcha sohalar kabi qurilish sohasini rivojlantirishga ham alohida e'tibor berilmoqda. Tizimni yanada takomillashtirishga qaratilgan hukumat va davlat rahbarining farmon hamda qarorlari, qabul qilingan davlat dasturlari, ular ijrosini ta'minlash, tarmoqda islohotlar samaradorligini oshirish bo'yicha olib borilayotgan tadbirlar natijada bunyodkorlik ko'lamlari tobora kengayib bormoqda. Biroq, qurilish sohasidagi yangi davrning boshlanishi, tizimdagi muammolarni aniqlash, tan olish va ochiqlash, ayniqsa, ularni yechish oson kechgani yo'q. 2017-2019 yillar va 2020 yilning shu kuniga qadar qurilish sohasini tartibga soluvchi jami 40 ga yaqin qonun, farmon va qarorlar qabul qilindi: 2017 - 4 ta, 2018 yilda - 13 ta, 2019 yilda - 10 ta va 2020 yilning shu kunigacha 10 dan ortiq. Ushbu qaror va farmonlar tizimda yillar davomida saqlanib qolgan muammolarni tubdan isloh qilishga qaratildi. Xususan, Respublika bo'yicha jami qurilish ishlari o'sish surati 2019 yil yakuni bo'yicha 119%ga yetib, 68,9 trl. so'mni tashkil etdi. Bu 2017 yil bilan solishtirganda 2 barobar o'sish demakdir. 2020 yilga kelib esa 9 oyning o'zidayoq qurilish ishlari hajmi 71,8 trl. so'mga yetdi. Natijada 2019 yil yakuni bo'yicha Respublika bo'yicha foydalanishga topshirilgan qurilish hajmi 15,5 mln. kvadrat metrni tashkil qildi. 2017 va 2018 yillar uchun ushbu ko'rsatkich mos ravishda 11,5 va 13,4, 15,5 mln. kvadrat metrni tashkil qilgan edi. Davlatimiz rahbarining 2019 yil 23 maydagi "Qurilish materiallari sanoatini jadal rivojlantirishga oid qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi qarori sohaning yaqin istiqbolga mo'ljallangan istiqbollari va strategiyasini belgilab berdi. Zamonaviy shaharsozlik talablari asosida Birinchi Prezidentimiz Islom Karimov xotirasiga bag'ishlab Toshkent shahrida me'moriy yodgorlik majmuasi va Samarqand shahridagi Hazrati Xizr majmuasi hududida maqbara barpo etildi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Markaryan E.A., Gerasimenko G.P. Moliyaviy tahlil. - M.: Oldin, 2002.
2. Raitskiy K. Korxonalar iqtisodiyoti. - M.: Moliya va statistika, 2008.
3. Rusak N.A., Strajev V.I. va boshqa sohadagi iqtisodiy faoliyat tahlili.

ISSN (E): 2181-4570

4. Savitskaya G.V. Korxonaning iqtisodiy faoliyatini tahlil qilish.
5. Stoyanova E.S., M.G. Stern. Amaliyotchilar uchun moliyaviy menejment.
6. Selezneva N.N., Ionova A.F. Moliyaviy tahlil.
7. Utkin E.A. Moliyaviy menejment.
8. Phifer B. Daromadingizni ikki baravar oshiring: kompaniyani yuqori daromadli qilishning 78 usuli. Per. ingliz tilidan. - M.: Banklar va birjalar, 2006.
9. Moliyaviy menejment: nazariya va amaliyot / Ed. Stoyanova E.S. - M.: Prospekt, 2007.
10. Moliyaviy menejment / Ed. Polyaka G.B. - M.: Moliya, 2007.
11. Moliya / Ed. Drobozina L.A. - M.: Moliya, 2008.
12. Moliya / Ed. Kovaleva A.M. M.: Moliya va statistika, 2003.

